

פרוטוקול הועדה למאבק בנגע הסמים המסוכנים מס' 01/2019

נושא הועדה: התמכרות למשככי כאבים

להלן פרוטוקול מועדה סטטוטורית למאבק בנגע הסמים המסוכנים, שהתקיימה ביום ט' באייר תשע"ט, 14 במאי 2019 בשעה 16:30, במשרדי הרשות העירונית למאבק בהתמכרויות ובאלימות אשדוד, רובע י"ב, ניסן 11, אשדוד.

השתתפו:

מר אפרים וובר – מ"מ יו"ר הועדה
גב' סימונה מורלי – מנכ"ל הרשות העירונית למאבק בהתמכרויות ובאלימות – מזכירת הוועדה
גב' אפרת אוחיון נאור – חברת ועדה
מר יצחק וקנין – חבר ועדה
מר אוליאל רפי – חבר ועדה
מר ארפי רנה – חבר ועדה
ד"ר פבל ספיבק – מפקח ארצי, משרד הבריאות
ד"ר טטיאנה דודקינסקי – מפקחת אזור דרום, משרד הבריאות
ד"ר עודד רוזנברג – מנהל אשפוזית 'דולפין' אשדוד
מר עמוס ישי – מנהל תחום בכיר מחוז דרום, הרשות למאבק באלימות, בסמים ובאלכוהול
גב' יעל נהוראי אטיאס – מנהלת התוכנית הלאומית לילדים ולנוער בסיכון באשדוד
גב' רויטל עמוס – מנהלת מחלקת ק"נ ומניעת נשירה, עיריית אשדוד
גב' יעל כהן – מנהלת אגף שירותים חברתיים, עיריית אשדוד
גב' ליז ליבנה – מנהלת מרכז שוה"ם אשדוד
מר קובי מור – חקירות נוער, משטרת ישראל, תחנת אשדוד
מר יניב ששון – רכז חקירות אלימות במשפחה, משטרת ישראל, תחנת אשדוד
גב' בלה רובין – יו"ר ועד ההורים העירוני, אשדוד
מר שרגא פרידמן – חבר הנהגת ועד ההורים העירוני, אשדוד
גב' אפרת אברמוביץ' – מנהלת מניעה בחינוך הבלתי פורמאלי, הרשות העירונית
גב' בריז'יט דוקהן – מנהלת חינוך מניעה והסברה, הרשות העירונית
גב' הדס מגנס – מנהלת היחידה לשיקום והכוונה מקצועית, מרכז 'מאור' לתחלואה כפולה
מר מישל ביטון

גב' פלורי גרשקוביץ' – רכזת הדרכה וניהול ידע, הרשות העירונית

נעדרו:

מר מני אזולאי - יו"ר הוועדה למאבק בנגע הסמים המסוכנים

מר מאיר אברג'יל – חבר ועדה

מר רמי לב – חבר ועדה

גב' שרית ביסמוט – חברת ועדה

פתיחה:

■ גב' סימונה מורלי - מנכ"לית הרשות ומזכירת הוועדה:

ברכה הנוכחים וצינה כי היום מתקיימות ברצף שתי הועדות הסטטוטוריות בהובלת הרשות העירונית למאבק בהתמכרויות ובאלימות – הועדה למאבק בנגע הסמים המסוכנים והוועדה למיגור האלימות. זאת לאחר שבשנת 2018 התקיימה ועדה אחת מכל סוג בלבד, בשל קיומן של הבחירות המקומיות ושינויים בהרכבי הועדות. הוסיפה לגבי יו"ר הועדה, הרב מני אזולאי - נבצר ממנו להגיע ועל כן הרב אפרים וובר, חבר הועדה וחבר מועצת העיר, ימלא את מקומו.

נושאים לדיון והתייחסויות:

1. גב' סימונה מורלי - מנכ"לית הרשות ומזכירת הוועדה – נתנה סקירה על תופעת

ההתמכרות למשככי כאבים:

■ על פי דו"ח שהוכן על ידי מרכז המחקר והמידע של הכנסת בשנת 2017 בנוגע לסוגיית ההתמכרות לתרופות מרשם בישראל: בשנים האחרונות יש מגמה עולמית של עלייה בשימוש מזיק בתרופות מרשם ובתלות בהן, ובמיוחד במשככי כאבים, בתרופות הרגעה ושינה ובתרופות מעוררות להפרעת קשב וריכוז. למרות זאת - בישראל אין עדיין מסד נתונים ארצי על היקף התופעה הנדרש לשם החלטה על צעדים אופרטיביים בתחום.

■ **שימוש מזיק (misuse)** הוא שימוש בתרופות מרשם, לרבות משככי כאבים, שלא לפי ההנחיות הרפואיות (מזיק לבריאות הגופנית והנפשית).

■ **שימוש לרעה (abuse)** הוא שימוש בתרופה שלא לצרכים רפואיים, לשם הנאה.

■ **התמכרות לתרופות מרשם, לרבות משככי כאבים (addiction)** היא מקבץ של תופעות פיזיולוגיות, התנהגותיות וקוגניטיביות שבהן מקנה הפרט עדיפות גבוהה

לשימוש בחומר והשגתו על פני תחומים שבעבר נתן להם ערך גבוה יותר, כך שרמת התפקוד שלו יורדת באופן משמעותי.

- בהתבסס על סקר לאומי משנת 2014 בארה"ב מוערך כי כ-54 מיליון אנשים בארצות הברית (יותר מ-20%) בני ה-12 ומעלה, השתמשו בתרופות מרשם מסיבות לא רפואיות לפחות פעם אחת בחייהם.
- לפי אותו סקר - 1.2 מיליון אמריקאים השתמשו בתרופות מרשם באופן לא רפואי בפעם הראשונה בשנה האחרונה, כ-54% מהם נשים וכ-30% מהם מתבגרים!
- לפי דיווחים אחרים - באזורים מסוימים בארצות הברית, בשנת 2011 מעט יותר ממחצית (כ-51%) מהביקורים בחדרי המיון הקשורים בשימוש מזיק בסמים ותרופות, אפשר לייחס לתרופות מרשם.
- לפי דוח של האו"ם משנת 2016 - כל שנה מאז 2002 יותר מ-40% ממקרי המוות ממנת יתר בארצות הברית היו קשורים למשככי כאבי במרשם.

2. ד"ר עווד רוזנברג - מנהל אשפוזית 'דולפין' אשדוד – הרחיב על הטיפול במכורים למשככי כאבים:

- בשנה האחרונה מתמודדים עם מגיפה של התמכרות למשככי כאבים באשפוזית 'דולפין' אשדוד. בנקודת זמן זו מאושפזים באשפוזית 20 מטופלים, מתוכם 5 מכורים למשככי כאבים. המקור העיקרי הוא מדבקת הפנטניל שמשמשת כמשכך כאבים חזק מאוד. מדביקים אותה על העור והיא משפיעה ל-3 ימים. לאחרונה התחילו לסחור במדבקות האלו בשוק השחור בעלות של 200 ₪ למדבקה. ישנן בדיקות שמאפשרות לאתר את משככי הכאבים בגוף. תופעות ה"קריז" בגמילה ממשככי כאבים מתחילות לאחר יומיים-שלושה ובזמן זה מטפלים באמצעות טרמדקס, שהוא משכך כאבים אך אינו נרקוטי.

3. ד"ר פבל ספיבק - מפקח ארצי, המחלקה לטיפול בהתמכרויות, משרד הבריאות – הציג את תופעת ההתמכרות למשככי כאבים ברמה הארצית:

- ציין כי מדובר באפידמיה עולמית. בארה"ב מעל 2 מיליון מכורים לאופיאטים. יש עוד תרופות במרשם שאפשר להתמכר אליהן, כמו ריטלין למשל. בארה"ב יש עלייה של פי 4-5 בכמות מקרי המוות כתוצאה משימוש והתמכרות לתרופות מרשם בשנים האחרונות, ואנחנו בישראל נמצאים על אותו גל.

- בקופות החולים רושמים אופיאטים בשני מצבים – מחלה אונקולוגית המלווה בכאבים וכאב כרוני ללא מקור אונקולוגי. במקרה הראשון הכאבים קשים והשימוש באופיאטים הוא מוצדק, למרות שהתרופות האלו מייצרות תלות ולכן כאשר מורידים את השימוש בהן ישנם תסמיני גמילה. לגבי אלו הסובלים מכאב כרוני ללא מקור אונקולוגי – מדובר בכ- 25% מהאוכלוסייה! ולפחות רבע מהם מקבלים מרשם לתרופות אופיאטיות. בשימוש ממושך זה גורם להתמכרות.
- משרד הבריאות מפתח מענים לתופעה זו. כמעט בכל מרכז לטיפול ממושך פתחו מסלול נפרד לטיפול בסוג זה של התמכרות. יש 12 מרכזים כאלו בכל הארץ. באשדוד יש את שוה"ם. אבל אין הרבה פונים. כנראה בגלל ה"תווית" שמודבקת למטופלים במרכזים אלו. יש ניסיון להתמודד – המסלול הוא נפרד, בימים שונים ושעות נפרדות, אבל עדיין הביקוש נמוך.
- פועלת מרפאה ייעודית מטעם מכבי לתופעה זו ברמת השרון על שם ד"ר מרגוליס ז"ל בהנהלת ד"ר שפאק. פועלים להקמת מרפאה נוספת של קופת חולים מאוחדת בנתניה.
- לפני מספר חודשים הוקמה במשרד הבריאות ועדה מקצועית שבוחנת את הסוגיה ובונה תכנית התערבות ברמה הארצית.
- משרד הבריאות מקיים פעולות הסברה בקרב רופאים וכן מגביר את הפיקוח מול קופות החולים במטרה לאתר את הסניפים שבהם "היד קלה על ההדק" עם תרופות המרשם.

4. גב' ליז ליבנה – מנהלת מרכז שוה"ם אשדוד:

- באשדוד פועל מרכז שוה"ם המהווה מרפאה לטיפול תרופתי ממושך הנותן מענה ל-220 תושבי אשדוד. זה שירות של משרד הבריאות המופעל על ידי האגודה לבריאות הציבור והרשות העירונית שותפה בכל הנוגע לשיקום התעסוקתי של המטופלים.
- נפתח השנה מסלול נפרד למכורים למשככי כאבים, לאוכלוסייה נורמטיבית, בשעות שונות מהמכורים לסמים. מדובר בטיפול תרופתי תומך כתחליף וטיפול פסיכו-סוציאלי, כאשר את התהליך מלווה רופאה נרקולוגית ופסיכולוגית. נורא קשה לגייס מכורים לטיפול. זה עבודת נמלים בשטח. ההפניות מגיעות בעיקר מרופא המשפחה או דרך קרובי משפחה שפונים אלינו.

סבב התייחסויות:

- גב' הדס מגנס – ציינה כי במרכז 'מאור' לתחלואה כפולה פחות מכירים את התופעה. המטופלים מתמודדים בעיקר עם התמכרות לבנזודיאזפינים (תרופות הרגעה).
- גב' בריז'יט דוקהן – הדגישה כי חשוב שיהיו קריטריונים ברורים לרופאים מה מותר לרשום ומתי. פעולות המניעה חשובות יותר מאשר הטיפול. היד קלה על המקלדת, הרופאים היום אפילו לא בודקים את המטופל פיזית אלא עסוקים במחשב.
- מר מישל ביטון – שאל לגבי הסוגים השונים של תרופות המהוות תחליף סם, כיצד מתקבלת החלטה על התחליף שיעשה בו שימוש? (שאלה זו נענתה על ידי ד"ר פבל ספיבק ועל ידי ד"ר עודד רוזנברג – בגמילה כמעט תמיד נעשה שימוש בתחליף בשלבים הראשונים. ההחלטה הינה בהתאם להנחיות משרד הבריאות ופרוטוקולים שמוציא משרד הבריאות ועל פי שיקול דעתו של הרופא המטפל).
- ד"ר טטיאנה דודקינסקי – ציינה כי הבעיה מאוד מורכבת. אפשר להבין את הרופאים, קשה לסרב כשיושב מולך אדם סובל, וקשה גם למדוד את הכאב של מישהו אחר כי זה סובייקטיבי. לכן משרד הבריאות החל לפעול בתחום זה.
- מר קובי מור – ציין כי במחלקת הנוער לא עוסקים בהתמכרות למשככי כאבים. קל יותר לבני הנוער היום להשיג סמים מאשר תרופות מרשם.
- מר יניב ששון – הוסיף כי הטלגרס הפך את הסמים לנגישים כל כך שזה בעייתי יותר ממשככי הכאבים.
- גב' יעל כהן – ציינה שמכירים בעיקר תופעות של התמכרות לריטלין וקונצרטה.
- מר עמוס ישי – הוסיף שצריך לחשוב על הילדים שגדלים באווירה כזו של שימוש מוגבר במשככי הכאבים, שלומדים שככה זה צריך להיות.
- גב' יעל נהוראי אטיאס – ציינה כי הנתונים שהוצגו מטרידים וכי הנושא צריך לעלות בוועדת הבריאות.
- מר רפי אוליאל – שאל מה לגבי שימוש בקנאביס כמשכך כאבים? (השאלה נענתה על ידי ד"ר ספיבק – מבחינה רפואית בהחלט ישנה עדיפות לצריכת קנאביס כמשכך כאבים לעומת האופיאטים ולכן במקרים אונקולוגיים רבים הולכים לכיוון זה).

סיכום והחלטות:

■ גב' סימונה מורלי - מזכירת הועדה ומנכ"לית הרשות העירונית למאבק בהתמכרויות

ואלימות אשדוד:

1. ציינה כי התופעה הינה מטרידה והולכת וגדלה, על פי נתוני משרד הבריאות.
2. בירכה על כך שאשדוד נמצאת בין הערים החלוצות המספקות מענה בתחום זה במסגרת המרכז לטיפול תרופתי מתמשך (שוה"ם), גם אם כרגע הוא בחיתוליו.
3. הביעה אמון בפעולות המניעה וההסברה, אך הציעה להפנות אותן לא רק לרופאים אלא גם למטופלים עצמם.
4. ציינה כי הרשות העירונית תמשיך לעסוק בסוגיה זו ותמליץ להציגה גם בוועדת הבריאות העירונית לקידום פעולות אופרטיביות מעבר לנעשה היום. כמו תמיד, תפעל להתערבות במעגלים השונים – פרט, משפחה וקהילה.

■ הרב אפרים וובר – מ"מ יו"ר הועדה –

1. ציין כי קיימת חשיבות רבה לנושא זה. העיסוק בהתמכרויות, בטיפול ובמניעה, מציל נפשות, כי הרי "כל המציל נפש אחת כאילו הציל עולם ומלואו".
2. הרב ברך על קיום הדיון ואיחל הצלחה לעוסקים במלאכה.

בברכה,

סימונה מורלי

מנכ"לית הרשות העירונית למאבק
בהתמכרויות ובאלימות - אשדוד

הרב אפרים וובר

מ"מ יו"ר הועדה
למאבק בנגע הסמים המסוכנים

